

UREDBA O IZVAJANJU DIREKTIVE INSPIRE GLEDE METAPODATKOV

Irena Ažman

Direktiva 2007/2/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2007 o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti, objavljena v UL L 108, 25. 4. 2007, str. 1 (v nadaljevanju: Direktiva INSPIRE), določa splošna pravila za vzpostavitev infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti. Pogoj za pravilno delovanje te infrastrukture je, da lahko uporabnik poišče zbirke prostorskih podatkov in storitve v zvezi s prostorskimi podatki ter lahko ugotovi, ali jih je mogoče uporabiti in za kakšen namen jih je mogoče uporabiti. Države članice morajo zagotoviti opise za svoje zbirke podatkov in storitve v zvezi s prostorskimi podatki v obliki metapodatkov. Ker morajo biti ti metapodatki združljivi in uporabni na celotnem območju Skupnosti, Direktiva INSPIRE predvideva pripravo izvedbenih pravil glede metapodatkov. Pravila se uporabljajo za opis prostorskih podatkov in storitev v zvezi s prostorskimi podatki, ki ustrezajo temam podatkov, navedenih v treh prilogah k Direktivi INSPIRE.

Postopek priprave izvedbenih pravil se je začel že konec leta 2005, poleg številnih različic osnovnega dokumenta je nastalo veliko pomožnega gradiva. Pripravljalo ga je izjemno veliko sodelavcev, sodelujoči so morali obdelati več kot 1200 prejetih pripomb na predloge pravil. V proces priprave sta bila vključena tudi Agencija za okolje Republike Slovenije in Geodetska uprava Republike Slovenije. Odbor INSPIRE pri Evropski komisiji je o izvedbenih pravilih glasoval 14. maja 2008, sledilo je zahtevno prevajanje besedila v uradne jezike Evropske skupnosti. Ko je besedilo sprejela še Komisija Evropskih skupnosti, je bila 4. decembra v Uradnem listu EU (UL L, 326/12) sprejeta **Uredba Komisije (ES) št. 1205/2008 z dne 3. decembra 2008 o izvajanju Direktive 2007/2/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede metapodatkov** (v nadaljevanju: Uredba o metapodatkih). Veljati je začela 24. decembra 2008.

Uredba o metapodatkih **določa najmanjši nabor metapodatkovnih elementov za podatke in z njimi povezane storitve**, to je nabor, ki je potreben za izpolnjevanje določil Direktive INSPIRE. Uredba seveda ne omejuje držav članic, da v svoj nacionalni nabor vključijo še druge metapodatkovne elemente, ki izhajajo iz mednarodnih standardov ali delovne prakse v njihovem okolju. Uredba določa in opiše obveznih 19 metapodatkovnih elementov za podatke oziroma podatkovne zbirke ter 17 elementov za storitve. Metapodatkovni elementi so združeni v naslednje skupine: opredelitev vira, razvrstitev vira, ključne besede, geografski položaj, časovno sklicevanje, kakovost in veljavnost, skladnost s pravili INSPIRE za medopravilnost, omejitve glede dostopa in uporabe, pristojne organizacije za upravljanje podatkov in z njimi povezanih storitev ter metapodatki o metapodatkih. Uredba določa za vsak metapodatkovni element njegovo števnost (ločeno za podatkovne zbirke

in za storitve) ter predpisuje zalogo vrednosti, ki jih lahko za posamezen metapodatkovni element uporabimo pri opisovanju podatkovnih zbirk in z njimi povezanih storitev. Rok, v katerem morajo države članice pripraviti metapodatke, skladne s pravili glede metapodatkov, je določen že v Direktivi INSPIRE, in sicer za podatkovne zbirke iz prilog I in II dve leti od sprejetja Uredbe o metapodatkih ter pet let za podatkovne zbirke iz Priloge III.

Za lažje izvajanje Uredbe o metapodatkih so bile pripravljene tudi **smernice za pripravo metapodatkov**. Z njimi naj bi določili, kako naj bodo upoštevani standardi ter kako naj se uporabljajo za izvedbo uredbe in zagotovitev metapodatkov za INSPIRE. Dokument opisuje vsak metapodatkovni element in njegovo razmerje do evropskih standardov ter postreže s primerom vsebine vsakega metapodatkovnega elementa.

Uredba o metapodatkih, smernice za pripravo metapodatkov ter druga gradiva, povezana z Direktivo INSPIRE, so dostopni na spletnih straneh INSPIRE: <http://inspire.jrc.ec.europa.eu/>.

Na geoportalu INSPIRE (<http://www.inspire-geoportal.eu>) je na voljo tudi **metapodatkovni urejevalnik** (editor), ki omogoča uporabnikom, da si pripravijo metapodatke, skladne z Uredbo o metapodatkih. Urejevalnik, ki je na voljo le v angleškem jeziku, omogoča še, da uporabniki preverijo svoje že izdelane metapodatke in jih shranijo v obliki zapisa xml na lokalnem računalniku. Za zdaj gre za prototip, ki ni namenjen običajnemu delovanju. Skladno z objavo Uredbe v 23 jezikih Evropske unije se pričakuje, da bodo razvita še druga orodja za potrebe različnih skupnosti v njihovih lastnih jezikih s tesno povezavo z drugimi programskimi rešitvami, tako da bi se metapodatki zajemali čim bolj samodejno.

Slika 1: Urejevalnik metapodatkov na geoportalu INSPIRE

Uredba je z uveljavitvijo postala **del slovenskega pravnega reda**. Je zavezujoča za vse države članice, torej tudi za Slovenijo. Našo državo zavezuje, da **do 24. decembra 2010 zagotovi metapodatke za podatkovne zbirke, ki se nanašajo na referenčne podatke o prostoru**. To so zbirke, ki se nanašajo na naslednje teme (priloge I in II k Direktivi INSPIRE): referenčni koordinatni sistemi, parcele,

naslovi, prostorske enote, zemljepisna imena, hidrografija, prometna omrežja, geografske koordinatne mreže, zaščitena območja, ortofoto, modeli reliefa, dejanska raba in geologija. Skoraj vse prej naštete podatkovne zbirke danes vodijo in vzdržujejo različni organi v okviru Ministrstva za okolje in prostor, še največji delež Agencija Republike Slovenije za okolje in Geodetska uprava Republike Slovenije. Poleg metapodatkov za podatke bo v tem roku treba pripraviti tudi metapodatke za storitve, ki so povezane z naštetimi podatki, in sicer za storitve iskanja, vpogleda, prenosa in preoblikovanja podatkov ter storitve priklica drugih storitev. Za zagotovitev možnosti vzdrževanja metapodatkov ter njihove uporabe bo treba v tem času izdelati celovit informacijski sistem, ki bo uporabnikom doma, v drugih državah članicah ter organih EU zagotavljal metapodatke, usklajene s pravili INSPIRE. Sistem bo moral zagotavljati tudi storitve iskanja po metapodatkih, storitve prikazovanja in prenosa metapodatkov, vse skladne z izvedbenimi pravili INSPIRE. V tako izdelan sistem bo treba do konca leta 2013 vključiti tudi metapodatke o podatkovnih zbirkah iz Priloge III ter storitve, ki se nanašajo nanje. V Prilogo III sodi 19 različnih tem podatkov, ki se nanašajo na različna področja. Naloga je obsežna in zahtevna, pri njeni izdelavi bo potreben medresorsko in medsektorsko ter tudi organizacijsko, finančno in strokovno usklajen pristop. Geodetska uprava Republike Slovenije in Agencija Republike Slovenije za okolje že doslej dejavno spremljata pripravo izvedbenih pravil INSPIRE in se pripravljata na njihovo izvajanje. Dejstvo namreč je, da bodo prvi podatki in z njimi povezane storitve, za katere bo treba izdelati metapodatke, skladne z INSPIRE, prav geodetski podatki ter delujoče storitve za dostop do njih.